

ІСТОРІЯ

народного
господарства
та
економічної
думки

УКРАЇНИ

ВИПУСК

31-32

2000

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

**ІСТОРІЯ
НАРОДНОГО
ГОСПОДАРСТВА
та ЕКОНОМІЧНОЇ
ДУМКИ
УКРАЇНИ**

**МІЖВІДОМЧИЙ ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

Засновано в 1965 р.

**ВИПУСК
31–32**

Київ — 2000

Історія народного господарства та економічної думки України.
Міжвід. зб. наук. праць. — Вип. 31–32. — Київ, 2000. — 292 с. — (НАН
України. Інститут економіки).

Друкується черговий (31–32-й) випуск українського історико-економічного збірника наукових праць. Продовжується публікація статей з історії економічних реформ. Як і раніше, значна увага приділяється висвітленню маловивчених питань власне історії народного господарства та економічної думки. У спеціальному розділі розпочато друкування матеріалів до історії наукових установ.

Печатается очередной (31-32-й) выпуск украинского историко-экономического сборника научных работ. Продолжается публикация статей по истории экономических реформ. Как и раньше, значительное внимание уделяется освещению малоизученных вопросов собственно истории народного хозяйства и экономической мысли. В специальном разделе начато печатание материалов к истории научных учреждений.

Р е д а к ц і й н а к о л е г і я

*Т.І. Дерев'янкін (відповідальний редактор), В. Г. Бодров, Л. П. Горкіна,
В. І. Гринчуцький (заст. відповідального редактора), В. Є. Козак,
В. І. Кононенко, Л. Я. Корнійчук, В. М. Трегобчук, Б. М. Орловський
(відповідальний секретар)*

Р е ц е н з е н т и

Б. Й. Пасхавер, В. М. Ємченко, О. Б. Шульга

Затверджено до друку вченою радою
Інституту економіки НАН України

Адреса редколегії: 01011. Київ–11, вул. П. Мирного, 26

Тел. 290–84–07

<http://news.te.ua/papers/econh>

7. Кедров Б. М., Огурцов А. П. Марксистская концепция истории естествознания — XIX век. — М.: Наука, 1978. — 663с.
8. Корнійчук Л. Я., Мешко І. М. Економічні погляди С. А. Подолинського. — К.: Вид-во АН УРСР, 1958. — 192 с.
9. Коропецький І.-С. Українські економісти XIX століття та західна наука. — К.: Либідь, 1993. — 192 с.
10. Подолинский С. А. Труд человека и его отношение к распределению энергии // Слово. — 1880. — Апрель-май. — С. 135-211.
11. Подолинский Сергей Андреевич / Предисловие П. Г. Кузнецова. — М.: Ноосфера, 1991. — 81 с. (Мыслители Отечества).
12. Подолинський С. Вибрані твори / Упоряд. Р. Сербин. — Укр. істор. т-во, 1990. — 208 с.

Одержано 10. 03. 2000.

М. С. Герасимчук

ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ-ЕКОНОМІСТ

До 75-річчя академіка НАНУ О. М. Алімова

У статті відображені основні досягнення в науковій і громадській діяльності видатного українського вченого-економіста академіка НАНУ Олександра Миколайовича Алімова.

Сімдесятип'ятиріччя академіка О. М. Алімова виповнилося 30 вересня 1998 р. Народився ювіляр у шахтарській родині в Донецьку. Там же закінчив середню школу. Початок його трудового життя випав на важкі роки війни.

Вісімнадцятирічним юнаком після прискороного курсу навчання в артилерійсько-мінометному училищі О. М. Алімов з початку 1942 р. направляється на фронт у мінометний полк. В цьому полку він пройшов увесь бойовий шлях до кінця війни: почав службу лейтенантом, командиром взводу і закінчив полковником, командиром полку.

Після демобілізації з армії О. М. Алімов навчався в Московському фінансовому інституті і в аспірантурі Московського гірничого інституту. Після успішного закінчення аспірантури й захисту кандидатської дисертації 1957 р. розпочалась науково-дослідна й науково-організаційна діяльність О. М. Алімова в Донецькому науково-дослідному вугільному інституті. За ініціативою О. М. Алімова тут організується відділ економічних досліджень, на базі якого у 60-х роках під його керівництвом була створена наукова школа гірничої економіки.

1965 р. О. М. Алімов захистив докторську дисертацію й очолив новостворене Донецьке відділення Інституту економіки, яке згодом переросло в Інститут економіки промисловості Академії наук України. Одночасно за

© М. С. Герасимчук, 2000

ISSN 0320-4421. Історія нар. госп-ва та екон. думки України. 2000. Вип. 31-32.

ініціативою О. М. Алімова в Донецькому університеті було створено економічний факультет. Дванадцять років (1972-1984) О. М. Алімов очолював Раду по вивченню продуктивних сил України, а з 1984 р. завідує відділом промислового потенціалу Інституту економіки НАН України.

Працелюбність, висока ерудиція, широкий діапазон наукових інтересів, комплексний підхід до розв'язання складних і гострих економічних і соціальних проблем, прагнення зміцнювати зв'язки науки з господарською практикою, активна громадянська позиція — такі головні риси О. М. Алімова-вченого. За вагомий внесок у розвиток економічної науки, збагачення її працями першорядного значення 1965 р. його було обрано членом-кореспондентом, а 1973 р. — дійсним членом (академіком) Академії наук України.

Початковий період наукової діяльності О. М. Алімов присвячує дослідженню теоретичних і прикладних проблем підвищення ефективності використання матеріальних і грошових ресурсів у вугільній промисловості. Поглиблений аналіз впливу сукупності організаційно-виробничих чинників на рух матеріально-фінансових ресурсів дозволив виявити закономірності й тенденції цього руху й обґрунтувати єдині відносні норми по видах матеріалів і елементів обігових коштів для шахт Донбасу.

Згодом вчений зосереджується на дослідженнях проблем підвищення ефективності використання основних фондів промисловості, оптимізації їх обсягів, структури і форм оновлення. При проведенні цих досліджень використовувався математичний апарат. Зокрема, було розроблено економіко-математичну модель залежності фондомісткості продукції від технічного рівня виробництва.

Організуючи широкий фронт фундаментальних економічних досліджень і підготовку кадрів вчених-економістів для Донбасу, О.М.Алімов дбав про зміцнення зв'язків науки з виробництвом, підвищення результативності наукових розробок. Головну увагу науковців очолюваних ним академічних установ він зосереджував на комплексному вивченні економіки Донбасу й розробці рекомендацій про шляхи й методи її інтенсифікації, впровадженні економічних методів управління виробництвом, науковому супроводі розробки й реалізації планів соціально-економічного розвитку районів, міст та областей. Різносторонній талант О. М. Алімова-дослідника проявився при розробці теоретичних і методологічних основ нормативної бази планування виробництва.

У зв'язку з проведенням економічної реформи в 60-х роках О. М. Алімов спрямовує зусилля – власні та своїх учнів і співробітників – на розробку системи заходів щодо розширення господарської самостійності та ініціативи підприємств, розвитку господарського розрахунку в усіх ланках виробництва, розширення використання товарно-грошових відносин, підвищення зацікавленості працівників в ефективному використанні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів і задоволенні потреб споживачів. Уже в той час О. М. Алімов і його наукова школа боролися за застосування економічних стимулів розвитку виробництва, багато з яких покладені в основу нинішнього курсу реформування української економіки.

Науково-дослідна й науково-організаційна діяльність О. М. Алимova в Раді по вивченню продуктивних сил України була зосереджена на підготовці таких фундаментальних праць, як Комплексна програма науково-технічного прогресу та його соціально-економічних наслідків та Схема розвитку й розміщення продуктивних сил України на 20-літню перспективу. В цих працях на основі комплексного структурного аналізу виявлялися закономірності й тенденції відтворювального процесу, визначалися основні шляхи удосконалення галузевої і територіальної структури виробничої і соціальної сфер економіки, підвищення культурного і професійного рівня й матеріального добробуту народу.

Вагомим є внесок О. М. Алимova в дослідження економічних проблем паливно-енергетичного комплексу України. Зокрема, таких як довготермінове прогнозування розвитку галузей цього комплексу, визначення перспектив використання нових джерел енергії, розміщення енергомістких виробництв. Він проявив необхідну мужність у той час, коли планувалося будівництво атомних теплоелектроцентралей у великих містах України, обґрунтовуючи неприпустимість розміщення об'єктів атомної енергетики в густонаселених територіях.

Відстоюючи у дослідженнях 90-х років необхідність соціально-економічних реформ в Україні, О. М. Алимov рішуче виступає проти руйнації матеріально-технічної бази народного господарства. Він здійснив важливі наукові розробки, на базі яких підготовлено й подано урядовим структурам низку обґрунтованих пропозицій щодо енергетичної безпеки країни, науково-технічної політики держави, структурної перебудови національної економіки, ефективного поєднання її ринкового й державного регулювання.

Плідну науково-дослідну й науково-організаційну роботу О. М. Алимov успішно поєднує з науково-громадською діяльністю. Вчений очолював ряд академічних і міжвідомчих проблемних і експертних наукових рад і комісій, був членом редакційних колегій журналів «Уголь Украины», «Економіка України», «Інформація і ринок», відповідальним редактором багатьох наукових видань. Нині він є головою Української секції Міжнародної асоціації економістів-енергетиків, членом Бюро Відділення економіки НАН України, спеціалізованих вчених рад.

О. М. Алимov автор понад 400 наукових праць. Під його керівництвом підготовлено понад 20 кандидатів і 7 докторів економічних наук. Його досягнення в розвитку економічної науки відзначені урядовими нагородами й академічними преміями. 1998 р. йому присвоєно почесне звання Заслуженого діяча науки і техніки України.

Сердечно вітаючи О. М. Алимova з семидесятип'ятиріччям, наукова громадськість зичить йому доброго здоров'я, довголіття, нових творчих звершень.

В статье отражены основные достижения в научной и общественной деятельности выдающегося украинского ученого-экономиста академика НАНУ Александра Николаевича Алымова.

1. *Алимов Александр Николаевич* / Вступ. ст. Н. С. Герасимчук, А. П. Савченко / Сост. А. Г. Журавлева, А. А. Москаленко. – К.: Наук. думка, 1993. – 80 с., порт. – (Биобиблиография ученых Украины / (АН Украины)).
2. *Алимов Александр Миколайович* // Історія Академії наук Української РСР / Редколегія : Б. Є. Патон (гол. ред.) [та ін.]. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 659.
3. *Алимов Александр Миколайович* // Українська Радянська Енциклопедія. – Т. 1. – Вид. 2-е / Голов. редколегія: М. П. Бажан (голов. ред.) [та ін.]. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1977. – С. 136.
4. 70-річчя академіка О. М. Алимова // Вісн. АН України. – 1993. – № 9. – С. 101-102.

Одержано 01.09.99.

В. М. Трегобчук

ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ — ЕКОНОМІСТ-АГРАРНИК До 70-річчя академіка НАНУ О. М. Онищенко

У статті висвітлено основні результати наукової, педагогічної, науково-організаційної та громадської діяльності видатного українського вченого — економіста-аграрника академіка НАНУ Олексія Мусійовича Онищенко.

30 вересня 1998 р. виповнилося 70 років видатному українському вченому економісту-аграрнику Олексію Мусійовичу Онищенко — академіку НАН України, доктору економічних наук, професору, керівникові відділення аграрних проблем Інституту економіки НАНУ.

Ювіляр народився в селі Телятники (тепер Нова Україна) Козельщинського району (який розташований на півдні Полтавської області і майже в самому центрі України) у селянській родині. У 1944 р. він вступає до Полтавського сільськогосподарського технікуму (на відділення рільництва). Після закінчення з відзнаками спочатку зазначеного технікуму, а потім і економічного факультету Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва О. М. Онищенко з 1952 р. навчається в аспірантурі Інституту економіки Академії наук Української РСР. У 1955 р. він захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Дослідження по темі кандидатської дисертації було неординарним і в багатьох аспектах сміливим, оскільки було присвячене майже не розробленим у науковому плані проблемам. Водночас ця наукова праця засвідчила про великий творчий потенціал молодого вченого.

До 1956 р. О. М. Онищенко працює в Інституті економіки, а з 1956 по 1963 р. спочатку старшим науковим співробітником, а згодом і завідувачем відділу Українського науково-дослідного інституту економіки та організації сільського господарства. В 1963 р. він знову повертається в Інститут економіки АН УРСР, де працює й понині.

О. М. Онищенко належить до тієї плеяди вчених, яким притаманне

© В. М. Трегобчук, 2000

ISSN 0320-4421. Історія нар. госп-ва та екон. думки України. 2000. Вип. 31-32.